

ják a szobát) férfi remekei a székek, asztalok, padok, „szegelet-tékák“ (sarokszekrények), hímes ládák. Semmi sem kopár, mindenben művészet van. A tornácós, négy sarok-tornyocskával díszes sudár torony-végződés, a templomi felszerelések, festett díszek, a temetői fejfák és sírkövek, egyszóval a kalotaszegi magyarság egész környezete, melylyel magát bölcsőtől a sírig körülveszi, csupa stílusos, vérbe átment, öntudatlan, becses művészet!

Csöpp ez a tér arra, hogy Kalotaszeg művészetét e futó érintések után most sorra vegyem és ismertessem. Máskor, más helyütt még rátérünk. Itt csak jelezni akartam, hogy vannak emberközösségek ebben az országban, melyek gyönyörű példáját mutatják a szépen megoldott életnek, melyek művészetünk őselemeiből ideig-óráig még sokat tartanak őrizetben; emlékezetbe akartam idézni, hogy *megvan még a nép*, amelyhez egykor lebocsátkoztak a poéták seredményül láthatjuk az újjászületett, örökéletű magyar költészetet, és amelyhez ha lebocsátkoznak művészeink, bizonyára ki fog fejlődni e találkozásból a magyar művészet, hogy aztán éreztesse nemesítő erejét a magyar munka összességével.

Óriási anyagról igen futólag számoltam be itt. S lehet, hogy ez a rövid beszéd s az a néhány ábrázolás, amelyet a Kalotaszegben velem járt művész barátaim a tárgy illusztrálásául itt közölnek, megközelítőleg sem adják hű, talán még eléggé sejtető képét sem, a kalotaszegi magyarság művészetének; de bízom abban, hogy azok az ösztönös lelkű művészek, kik elejtett szókából és hiányos vázlatokból is rögtönösen ráismernek a meritumra: az adatok e parányi töredékéből is sejtelemszerűleg ki fogják érezni azt a gyönyörű színes és gazdag világot, mely a magyar művészet számára a termékenyítő hatások végtelenségét foglalja magában.

MIT JELENT HÁT A KALOTASZEGI MŰVÉSZET?

Irta: KRIESCH ALADÁR.

— — art . . . , is the expression of pleasure in the labour of production.*)

William Morris.



APIRRA VETETTÜK jól-rosszul egyikét-másikat ama sok, bennünket valósággal leigázott impresszióknak, melyek lelkünkben eddig nem hallott akkordokat szólaltattak meg és gyermekies bizalommal és örömmel töltöttek el a művészet örökkévalósága és az étellel való egyazonos jelentősége iránt.

Mit jelent hát ez a kalotaszegi művészet?

Azt jelenti: hogy *az élet minden formái megnyilatkozásának kell, hogy művészi tartalma is legyen, — ha nincsen, úgy erkölcsstelen*. Mert valamilyen, — bármennyire lappangó — módon is, de ártalmára van az emberiségnek.

A természettudomány vívmányait nemcsak kihasználó, de azokkal visszaélő modern kultúra végigszárguldott az egész földgömbön s a hol érhetne, elsöpörte, magával a művészetet. Nyomában gyárak keletkeztek fojtó, fekete füstöt ontó kéményekkel s felhangzott a két nagy jelszó: *Tömeges termelés és munka-felosztás*.

Asztal kell? Jól van, csináljunk hát asztalt! Mindjárt vagy ezret, egyformát, mert így olcsóbb lesz. Egyik csinálja a lábát, mindig csak a lábát, hisz így megy leggyorsabban és legkönnyebben — ez a praktikus!

A másik meg a lapját, a harmadik a fiókját. Ezt innen, amatt amonnan, — száz ember százfelé szalad — a míg végre megvan az ezer asztal, egyik szakasztott társa a másiknak — s viheti a boltos,

* „A művészet az előállított munka közben érzett gyönyörnek a kifejezése.“

hogyan nyakába varrhassa annak, a kinek éppen szüksége volna rá. Ki csinálta tulajdonképpen? Ki a felelős érte? Ki tudná azt megmondani!

Kalotaszegen még más világ van. Dömötör szomszédnak asztalra van szüksége. Elmegy hát Márton komához, az asztaloshoz, ki éppen most jött haza a szántásról. Töviről-hegyire elmagyarázza neki a dolgot, hogy mekkora is legyen az az asztal, hová kell, meg milyen fiókja legyen stb. Aztán, ha neki saját udvarán nincsen száraz fája, hát kinézik együtt mester urammal a szükséges darabot — megegyeznek és a bútor elkészül idejében annak rendje és módja szerint. Márton gazda csinálta, de *felelős* is érte. Ha jó, az ő becsülete, ha rossz, az ő szégyene.

Mi a különbség tehát a két asztal előállításánál?

Az első esetben csak azért készült az az ezer asztal, hogy egy számító ember, a vállalkozójuk, minél nagyobb pénzbeli hasznot húzzon belőlük s a segédkezők is csak a pénzsükség által hajtván dolgoztak, minden érzete nélkül az erkölcsi felelősségnek, hisz azt sem tudták, kinek, minek kell a munkájuk; meg folytonosan csak azt érezték, hogy gyorsan, gyorsan — így lesz legnagyobb a haszon.

A második esetben igenis pozitív életszükséglet volt az az asztal; bizonyos formájának kellett lennie, bizonyos célt szolgálnia. A ki vállalta, tudta, hogy kinek csinálja, s érezte, hogy felelős érte. Meggondolta, hogy mit csináljon, s munkájában öröme telt.

Ezer módja van mai napság annak, hogyan lehet a munkát olcsóbbá tenni, de csak egyetlenegy, hogy miképpen jobbá (és művészivé!): ha a munkálkodó azt örömmel cselekszi!

A tömeges termelés s az embert géppé süllyesztő, a végletekig vitt munkafelosztás elve azután kettőt eredményezett: először azt, hogy az a nem örömök, de kínok közt, céltalanul létrehozott temér-

dek portéka a dolog természeténél fogva már magában is minden tekintetben gyarló lett, — s ezen állapotánál fogva ismét az emberi munka általános megvetését, kevésre becsülését eredményezte.

Így aztán szerencsésen oda jutottunk, hogy silány lévén a produkció, az magában véve is sokkal gyorsabb és nagyobb utántermelést kíván; de meg azután annyira hozzászoktatott bennünket a produktumok kevésre becsüléséhez, hogy öntudatlanul is mind a legnagyobb pazarlók vagyunk (gondoljunk pl. a papirfogyasztásra!) — s ily módon alig-alig tudunk a kegyetlen körforgásból kiemelkedni!

Gondoljunk bármire is mindennapi életünkben — bútorra, ruhára, a mai nap minden egyes apró szükségletére, — meg sem szerethetjük környezetünk egyetlen darabját sem, már is újjal kell azt pótolni!

Vegyünk egy másik példát.

A kalotaszegi embernek házi szőttés vászna kitart négyszer-ötször annyit, mint a modern gyári vászon. Emeből tehát ugyanannyi embernek ugyanannyi időre négyszer-ötször annyit kell készíteni. Mit jelent ez? Azt, hogy négyszer-ötször annyi föld kell emitt ugyanannyi vászonhoz a kender termelésére, négyszer-ötször annyi munka e földnek megműveléséhez, négyszer-ötször annyi a kender megdolgozásához és csak csekély munkamegtakarítás a géppel való szövésnél — mit azonban ismét a gépek előállítására fordított munka ellensúlyoz.

Elpazarlunk tehát négyszer-ötször annyi földet, ugyanannyi anyagot és 8—10-szer annyi munkát, hogy silányabb portékához jussunk.

A tömeges termelés e kettős eredményének kettős a kára is: első sorban egy csomó embert gépies, rabszolgai munkára kényszerít, a közvetlen erkölcsi felelősség érzete nélkül a munka minősége iránt; másodsorban pedig ezen ily módon előállított gépies munka szuggesztív erejénél fogva ugyanezt a fásult, örömtelen

érzést beleviszi mindazokba, akiknek az keze ügyébe vagy szeme elé kerül.

A mi lelkünket már annyira megbénította ezen kínok közt létrejött, művészietlen környezetünk, érzékeink annyira elhomályosodtak, hogy első percben talán már el sem hiszszük ennek az állításnak a valóságát.

Pedig haszna nincsen belőle senkinek sem. A vállalkozónak nem, mert pénz és boldogság nem identikus — sőt inkább ellentétes — fogalmak; és nem lehetséges, hogy az egyes ember boldog legyen, ha embertársai az ő rovására nem azok. A fogyasztónak sem, mert az ő lelkére is folytonosan mint tompító siketség fog ülni az a sok haszontalanság, a mi körülveszi s a minék újból és újból való beszerzése tőle pedig mindig újabb és újabb fölösleges kiadást, tehát újabb munkát fog igényelni.

És az az általánosan hangoztatott érv, hogy ily módon egy csomó ember munkához és kenyérkeresethez jut, a lehető leghamisabb. Csak azért van nyomorúság a világon, mert annyi ember haszontalan munkát kénytelen végezni.

Ezzel szemben a kalotaszegi ember csak ott osztja meg a munkát, a hol maga nem győzi. Nem henyél, de nem is siet. Házát maga építi fel, marháinak a jármot maga faragja s cifrázza.

S egyelőre még telik az időből, hogy cifrázza. Haszontalan dolgot nem csinál, de a mibe fog, annak van célja, rendeltetése. Embere munkájának — úgy látja hasznát, amint csinálta. Tehát egész lélekkel dolgozik s így öröme is telik benne. Azt a szót „művészet“ talán egyszer sem ejti ki életében s ime mégis minden fúrása-faragása, varrása és szövése az igazi, istenadta művészet bélyegét viseli magán. Őt még nem sodorta belé teljesen a modern társadalom az ő sötét örvényébe, melynek egyedüli célja: a pénzszerzés s vezérlő jelszava: az életért való küzdelem, melynek hevében aztán élni is elfelejt!

Miért mondom el mindezeket?

Világért sem azért, hogy talán a tőke vagy a gyáripár ellen izgassak, mert, habár velük szemben igen tartózkodó álláspontot foglalok is el, még sem vagyok oly dőre, hogy szimptomákat akarnék gyógyítani — hanem csak azért, hogy reámutassak arra, hogy milyen mélyenfekvők és komplikáltak az okok, amelyeknél fogva a modern ember életéből kiveszett a művészi elem — s hogy mennyire képes egy primitivebb, de igazabb életelvekre fektetett társadalmi elrendezkedés tagjait minden életnyilvánulásukban művészi életerővel táplálni.

Sem a kalotaszegi népies művészetet rohamos pusztulásában fel nem tartóztathatjuk, mert hisz a pusztító özönvíznek végig kell szárguldnia mindenfelé s Kalotaszeg aligha lesz az az Ararát hegye, a melyen a művészet bárkája majd kiköthetne — sem a modern életbe újabb viruló művészetet nem tudunk belevinni mindaddig, míg annak új fundamentomát meg nem vetjük. Amíg öntudatosabb alakban újra vissza nem állítjuk ama társadalmi állapotokat, melyek öntudatlanabb, primitív megjelenésükben is szükségszerűen létező duzzadó — mert annak minden nyilvánulását átható — művészetet eredményeztek. Amíg meg nem adjuk embertársunknak a testvéri szeretetet, a becsülést és tiszteletet, minden egyes tettében az erkölcsi felelősség érzetét, vele a munka megbecsülését és a minden egyes boldogságát egyformán szívén viselő eleven kötelességérzetet.

Amily arányban fogja a társadalom megvalósítani ezt az ideált, oly arányban fog emelkedni lételében a művészi tartalom is és léssen minden egyes életnyilvánulása igaz művészettel teljes.

Addig is pedig menjünk ahhoz a lángható zsarátnokhoz, mely Kalotaszeg szerény népének primitív művészetéből nekünk világít, hasítsunk belőle egy-egy izzó szilánkot s őrizzük, élésszük szívünk melegével, hogy majdan, egy eljövendő korban — új lángra kaphasson.

MIT JELENT HÁT A KALOTASZEGI MŰVÉSZET?

Hogy Kalotaszeg művészete mennyire magyar őseredetére nézve s mennyire táplálkozott idegen elemekből, az a művészt, aki annak csak jelen organikus és spontán megnyilatkozását látja és érzi, csak másodsorban érdekelheti. Ez, úgy hiszem, soha teljesen tisztázható kérdés nem lesz, s így az etnografusoknak még sok örömteli vitát és küzdelmet ígér. Mert hisz tudományos kutatásunkban a harcteret bátran áttehetjük Erdélyből Ázsiába s nyugodtan kérdehetjük — hogy vajjon hány — árjától vett impresszióval és művészi szimbolummal telítve jöhettek már ide is magyarjaink? De épp oly nyugodtan meg is fordíthatjuk a tételt s kereshetjük az árját, az indogermánok művészetében a turániak már Ázsiából áthozott befolyását. Ez tehát igen érdekes fülemüle-perré fejlődhetik, a melybe mi járatlan művészek világért sem akarnánk beleszólani.

Itt áll előttünk a tény, a kalotaszegi művészet ragyogó ténye. Egy minden ízében kiforrott, harmonikus művészet, amely mégis lényegében egész határozott különbségeket mutat fel az őt körülvevő népfajokéval szemben. Hogy ezek voltak-e ő reája hatással — valamint ő is amazokra? Valószínű, sőt bizonyos. De hát egy nép nyelve is, nem táplálkozik-e az őt körülvevő népek nyelveiből? S azért mégis mindent saját törvényei szerint átformál.

S vajjon egy nép művészete nem azonos-e a nép nyelvével, csak hogy éppen más anyagon keresztül beszél s közvetíti fogalmait s érzéseit? S vajjon nem az-e egy nép művészetében a stílus, ami nyelvében az élő, szó és mondatkonstruáló törvény? Vagyis az az eleven erő, a mely által minden kívülről jövő megnyilatkozást a maga képére, felfogására alakít át? Lényeges-e ilyen körülmények között egy adott művészi stílusban az idegen elemeket keresni, midőn maga a stílus mindent beolvasztó erejével önmagában bizonyítja saját létezését? Miért nem kételkedünk a magyar nyelv

létezésében? Mert ezt mindnyájan értjük és érezzük. De a magyar nép másik, alaki beszédjétől, paraszti művészetének stílusától bizony messze estünk. Ezt kevesen értjük, kevesen érezzük.

A kalotaszegi művészet nagyszabású voltát leginkább az jellemzi, hogy nemcsak a mindennapi élet szükségleteit ölelte fel, hanem rátette kezét az emberi lélek legmagasabb szárnyalású műveire: a templomra is. Természetesen lényegében nem tér el a keresztény templom hagyományos beosztásától; mindazonáltal egyes motívumokban s kiváltképp a torony kiképzésében, teljesen eredeti. Ezen, mindenfelé kalotaszeginek nevezett torony szépségéről és eredetiségéről beszéljen pusztán a rajz. Konstruktívjának egyszerűsége és ötletessége méltán érdekelheti a szakembert, bár az egyszerű parasztács emberek munkája.*

Bemutatunk ezek után egy érdekes régi udvarházat, bold. Hory Farkas, magyar-

* Ezen torony magyaros voltát sokan vitatják (Németországban ugyan az ilyenféle toronymegoldást „magyar torony“-nak hívják), hivatkozva arra, hogy oláh templomokon is látni hasonlót s hogy a déloroszországi templomok tornyai is közel rokonok hozzájuk. Ehhez érdemlegesen hozzászólni nem érzem magam hivatottnak; de tény az, hogy Kalotaszegen még nagyon sok ilyen torony van s még több volt annak előtte. Vegyük tekintetbe továbbá azt, hogy régebben — nemzetiségi kérdés nem lévén — ugyanazon emberek dolgoztak nyugodtan magyar és oláh templomon egyaránt, amint én pl. feljegyeztem magamnak Olaszteleki Súlyom Ignác, piktör (1804—35.) nevét, a ki kifestette a körösfői magyar s a magyar-gyerő-monostori oláh templomokat.

S ne feledjük azt sem, hogy déli Oroszország szlávja jobbra turáni néptörzsekből amalgamizálódott, hogy tehát ott is teljes joggal kereshetünk a magyarokéval rokon ősi formákat.

A budai Mátyás-templom tornyát mindig magyaros ízűnek találtam, bár számot adni nem tudtam magamnak ez érzés formai okáról. Egy ízben naplementekor körösfői faluvégen sétálván, a falu tornyának égbemeredő, energikus silhouetteje ragadta meg figyelmemet, mely — a részletek rajt' egybeolvadván — meglepetésemre teljesen azonosnak mutatkozott a Mátyás-templomával.

gyerő-monostori pap kuriáját. Különösen érdekes rajta a terrénium követelte, két oldalt felfutó, szabad lépcső, mely olyan előcsarnokfélébe nyílik, s a közöttük előre ugró traktussal érdekesen tagolja az épületet. (Ilyenféle kuriákat ugyan széltében találunk Erdélyben, de művészi voltánál fogva ezt mégis ideigtattuk.)

A kalotaszegi ház beosztására nézve nagyjában megegyezik a hazánkban általánosan dívó típussal. Tengelyével merőlegesen az utca sorára állítva, középiütt van a konyha, az utca felől a nagyobb, esetleg díszesebb szoba, túlnan a rendes lakószoba. Amint a mellékelt vázlatok mutatják, ornamentációja igen gazdag, és bár rendszeren csak kifürészelt deszkákkal állítják elő, mégis igen változatos. Különös figyelmet érdemel a kalotaszegi kapu.

Ennek úgy arhitektonikus vonalai, valamint díszítése — évezredes múltba nyúlnak vissza. Jellemző a kapufélfának merész görbülete; mily érdekesen vezet át magának a kapunak oromba összefutó vonalaiba! Úgy falunként, valamint minden egyes háznál magánál is a típus ezerféleképen variál, sőt mondhatni, hogy két teljesen egyformát nem találhatni. Rajtuk a dísz, a „hím“, a rózsák és tulipánok s más egyéb motívumok többnyire ki vannak — élénk, de harmonikus — színekkel festve. A teli, viruló színekbe való belemerülés jellemzi általánosságban is Kalotaszeg művészetét. Diadalmas zászlóként lobogó ismertetőjele ez különben minden élő, igaz művészetnek.

A háznak egyéb részleteire szemléltetés nélkül bajos kiterjeszkedni. Az eredeti bútortzat már javában fogy, csak itt-ott találunk még egy talpraesett, tősgyökeres darabot. A szoba két oldalát, rendszeren a baloldalt s a bejárattal szemben levőt, a merről az ablakok vannak — két vagy három sorban fogasokra aggatott kancsók, tálak díszítik; — a másik két oldalon, az ágy felett s a kályha mellett elhúzódva lóg a „rúdra való“. Ez régebben mind „varottas“

munka volt, most már majdnem kivétel nélkül „szóttas“ piros csíkos vászon. Érdekesek kályháik, tűzhelyeik, úgy formáiknál, valamint gyakorlatiasságuknál fogva. Rendszeren zöldmázás cserépkályhák, falazott, fehérre meszelt alapzatok, elől széles padkával, konyhában toldalékkal hozzáragasztva olyan búbosféle vályogkemence kenyérsütésre. Az egyes cseréplemezek préselt ornamentjének motívumai érdekesek, a lemezek közeit nagy dekoratív érzékkel miniummal festik ki.

Az itt közölt néhány bútordarab első főérdeme, — a legnagyobb minden egyébnél — hogy szépségük szerkezetükben rejlik. Nincs rajtuk semmi fölösleges, de feladatukat, kötelességüket híven betöltik. S mindamelllett mennyi leleményesség, s a vonaloknak milyen gazdag harmoniája!

Szerkezeti szépségével tűnik ki a 273. oldalon közölt asztal, míg a 272. oldalon levő asztalnak raffinált megoldása bármelyik iparművész büszkeségét képezhetné.

A kalotaszegi fazekasokról kevesebbet tudok mondani: kályhacserepeiket többhelyütt megbámultam, de a kancsók, tálak s egyéb edények származási helye iránt bizonytalanságban vagyok. Tudtommal többnyire más vidékek termékei, sőt jórészt Magyarországról valók.

Beszéljek a kalotaszegi varottasról is? Arról a szegény varottasról, a mely a legelevenebb intő példája annak, hogy mint tűnik el a semmiségbe a művészet géniusza, amint valami dolog tisztán pénzért, kereskedelmi célokra készül! Mi az a mai, világoskék vagy rózsaszín selyembe hímzett, idegenbe olcsó pénzért készülő terítő ahhoz az őszerejű, régi varottashoz képest, melyet pusztán csak maguk örömeire, ünnepeik és köznapjaik szebbé tételére készítették!

Emitt a tehnikák alkalmazkodása az élet szükségletéhez, a feladathoz s a virágként mindenfelé fakadó motívumok tengernyi sokasága. Amott egyetlenegy

technikának az unalomig való ismétlése két-három elsorvadt motívummal.

A régi kalotaszegi varottas nagyjából háromféle volt: 1. *Az írás után varrott*, — melynek öltése rendkívül egyszerű és érdekes. Ez úgy készült, hogy minden egyéb próbálgatás nélkül koromlébe mártott lúd vagy sastollal felrajzolták a díszítményt s utána kivarrták. Most már nagy ritka öreg asszony ért az írásához.

2. *A szálán varrott*, midőn minden előrajzolás nélkül, a vászon szálait olvasva öltöttek s használták az e technikánál dívó összes öltéseket, úgymint pl. a keresztöltést, száröltést stb.

3. *A vagdalásos*, amidőn a vászonból, közzel-közzel belévágva, szálait kihúzkodták, s az ornamentet helyenként fonállal kitöltötték, körülszegték.

Eme harmadikból fejlődött aztán a modern kalotaszegi varottas, a mely fölött most apraja-nagyja naphosszat görnyed, pár garast keresve s elmúló művészetük morzsáit széjjelszórva a világ minden tája felé.

Az írásos és szálán varrott mindig színes volt, fehéres vászon színes fonal. A vagdalásos régebben soha. Itt szürke alapon fehér fonállal dolgoztak.*

* Nem állhatom meg, bár szorosan véve nem ide tartozik, hogy (Jankó, Bátky s mások feljegyzései után) egynehányat ama találó elnevezéseknek, melyekkel ők használt motívumaikat illetik, találomra ide ne igtassam: Írás után varrott minták nevei: rózsás sujtásos, félrózsás majoránnával, Valkai forma, sóprús, szegfűs, majoránnás, ágfél majoránnával, tulipántos folyó, rózsás folyó, félfolyó, dorombos, kapusi forma, almásos, körtés, táblás forma, féltarajos, kocsikerekes, taréjos horgással, félágú, poharas, gyócsiny forma, majoránna folyó karikával, gyöngyvirágos, abroszforma, csillagos tulipánnal, selyemkeszkenőforma, körmös, ecetfás, jegenyés, gerezdes.

Szálán varrottak nevei: cifrakockás, szánvonós, kockás ág, fedeles, hegyes tulipán, fonott, kis szarúfás, bordás, patkós, ritkaság, kis bimbó, kis fonott, körtvés, szegfűs, nagyágas tulipán, kézelős, pillangós, lószemű, rózsás, mákos alakoros, barackmagos, farkasnyom.

Vagdalásosak (vagyis áttörtek) nevei: paripás, három mákú, törökös, abrudi, kislejtés, kisbokrétás, könyökös, leveles mák.

Végül még néhány szót Kalotaszeg viseletéről. Mert ez, különösen a női viselet, nemcsak a közönséges értelemben vett festői, — hanem, hogy úgy mondjam: arhitektonikus. Az ország sok egyéb táján van még népviselet, mely úgy rajzbeli karakterénél, valamint színeinek eleven akkordjainál fogva erőteljes, épp stílt mutat. De a kalotaszegin kívül egy sincsen (s ebben a tekintetben még az oláh is messze mögötte marad), amelynek alapprincipiumát az képeznék, hogy vonalaiban, szabásában az emberi test tagolásához, annak vonalához alkalmazkodják! Ezt a costume-öt még az antik görög sem találta volna barbárnak.

Figyeljük meg, hogy mint símúl az ing a törzs idomaihoz, s miképen vannak az újjak beillesztve, jelezve a karok különállását a testtől! Mily gyönyörű lesz ennek következtében a karnak minden mozdulata. Az elől felhajtott szoknya, a „muszuj“, lendületes vonalában miképen adja meg a medence rajzát, a szoknyák sokasága nem csinál felfordított tölcserít a nőből, hanem a lábak mentén leomolva, harmonikusan zárja be a silhouette-t, míg a piros csizma megadja a keleties nuance-ot az egész viseletnek.

Nem terjeszkedhetem itt ki a hétköznapi és ünnepi viselet többi darabjára: a mellrevalóra, bujjbelére, csipkés mellrevalóra, pártára, menyasszonyi főkötő és fátyolra, stb. stb., melyeknek festői és művészi megjelenését csak az eleven szemlélet adhatja.

A férfi nyáron ingbe-gatyába jár. Télen szürben. Az ing ujjá se nem csukott a csuklónál, se nem borjúszájas. Valami a kettő között. A testen meg olyan rövid, hogy a gatyá fölött hordják. A kalotaszegi szűrök szépsége szélteben ismeretes. Rendesen két-három (fekete, fehér, zöld-barna, fekete, fehér) diszkrétebb színűek, nem tarkák.

Szorosan a tárgynál maradván, nem beszélünk népünknek egyéb tulajdon-

MIT JELENT HÁT A KALOTASZEGI MŰVÉSZET?

ságairól, jórészt még meglevő eredeti szokásairól, — tősgyökeres, zamatos beszédmódjáról, jelleméről.

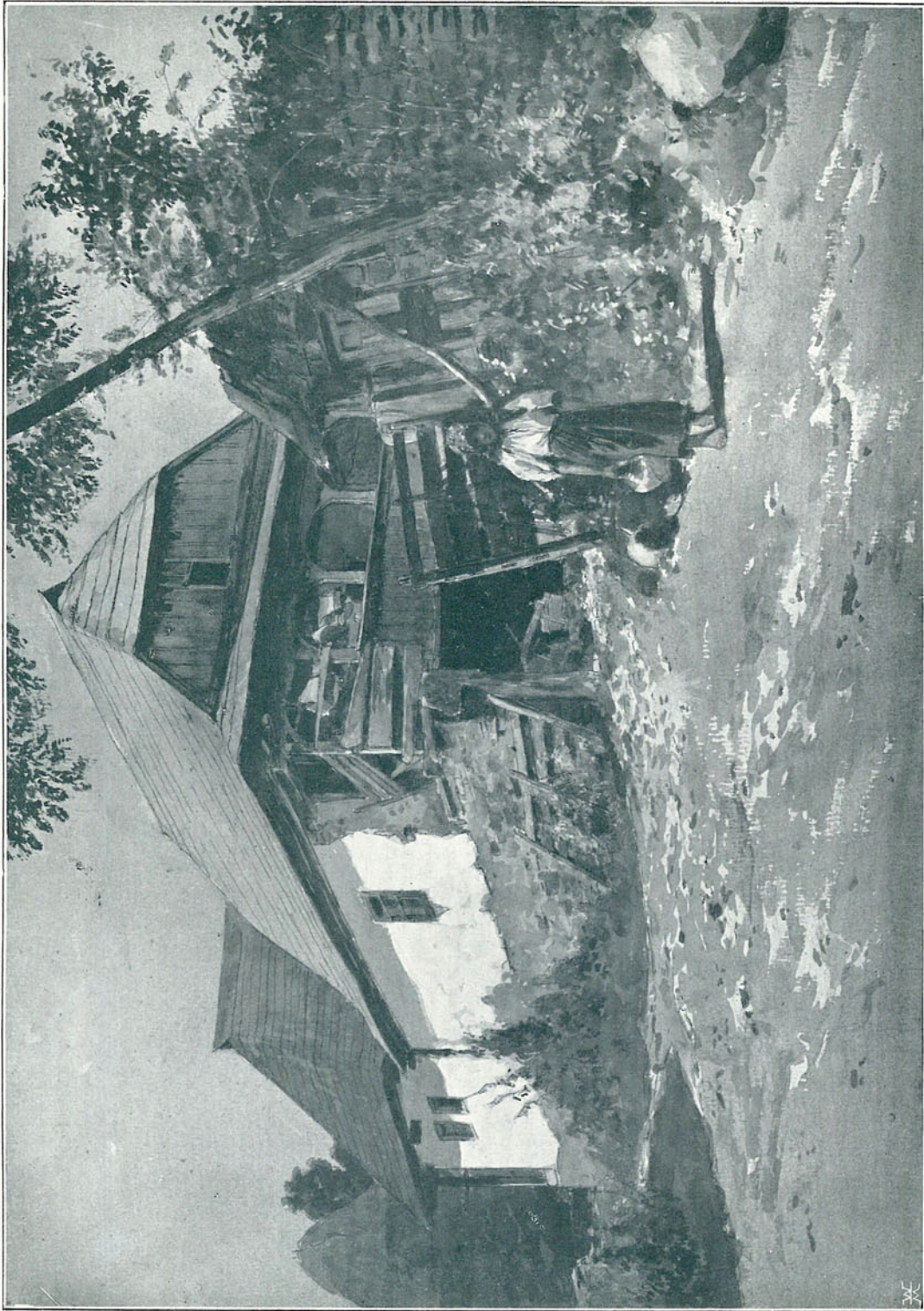
Akit mindez pedig közelebbről érdekelne: győződjék meg személyesen róla. Vendégszerető, őszinte, értelmes, nyílt

és barátságos emberekre fog találni, s bizonyára éppúgy át fogja érezni mindazon lelki gyönyöröket, melyeket az igaz művészet, bármilyen alakjában is, az iránta fogékony léleknek nyújt.



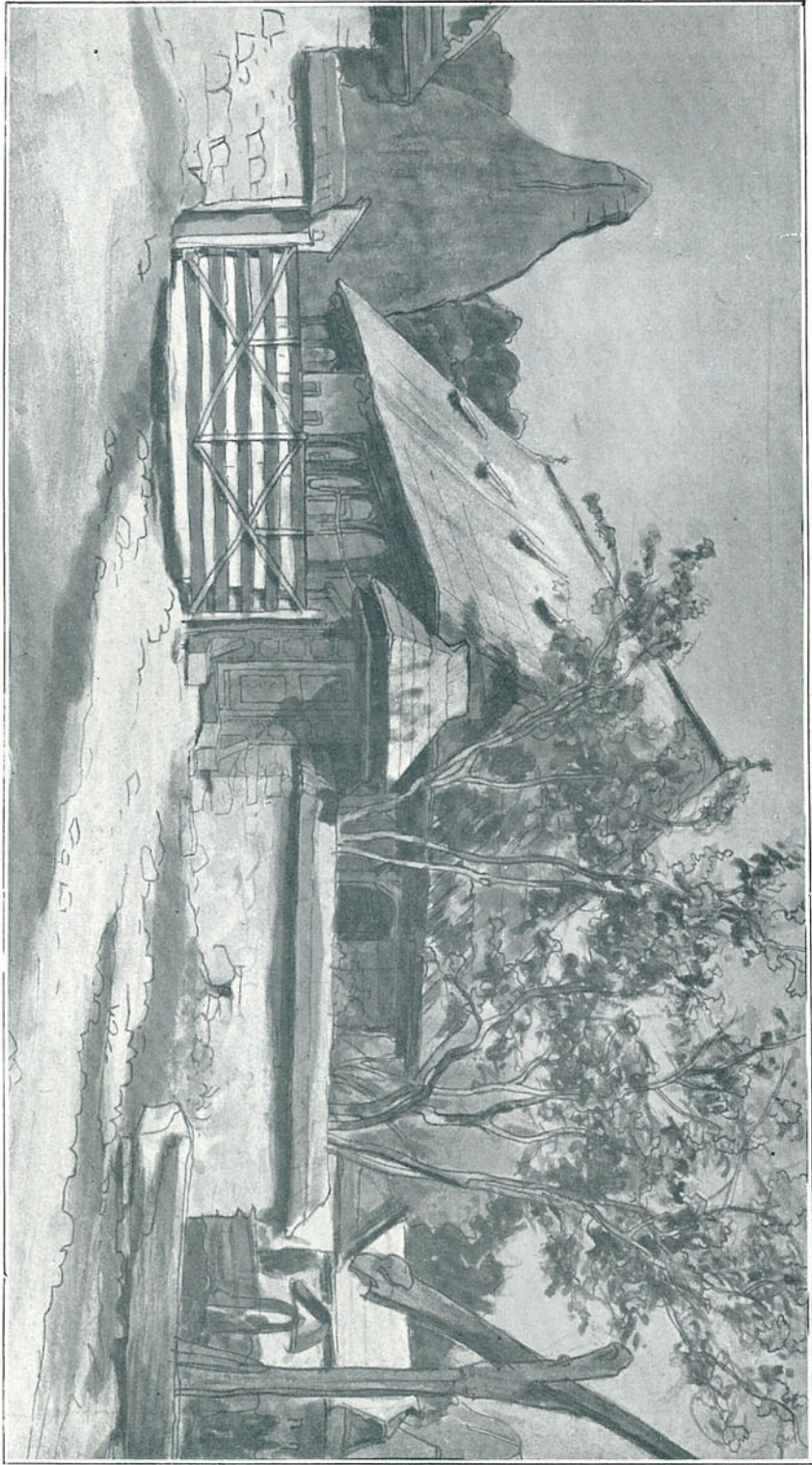
FARAGOTT KAPUFÉLFA.

E. ILLÉS ALADÁR
VÍZFESTMÉNYE.
Színes autotypia
Weinwurm A. műintézetéből.



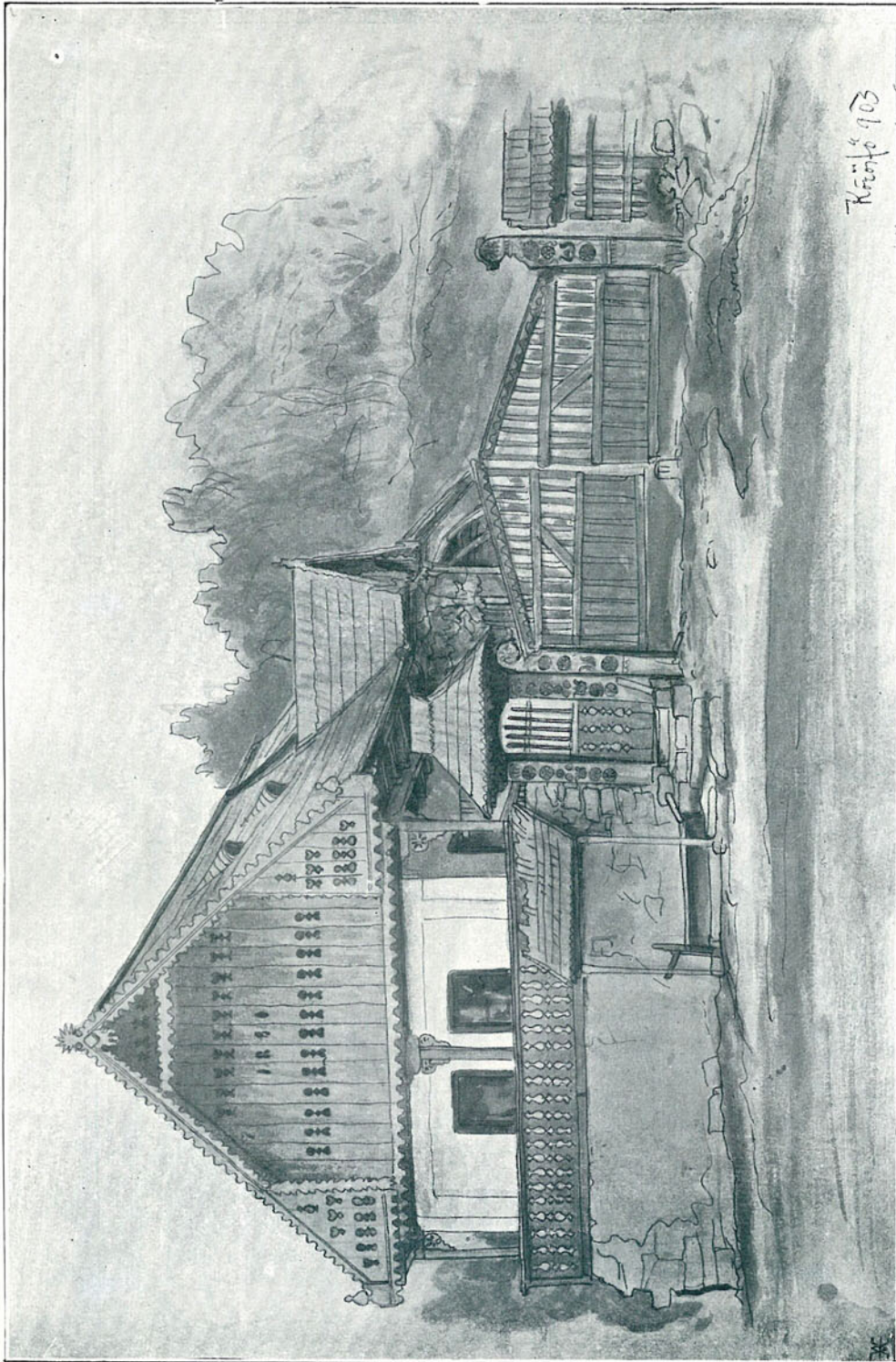
KALOTASZEGI FALURÉSZLET.

E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.



KOROSFOI HAZ.

KRIESCH ALADAR RAJZA.



KORPOS GYÖRGY PÁL HÁZA KÖRÖSFÖN.

KRIESCH ALADÁR RAJZA.



M.-GYERŐ-MONOSTORI TEMPLOM.

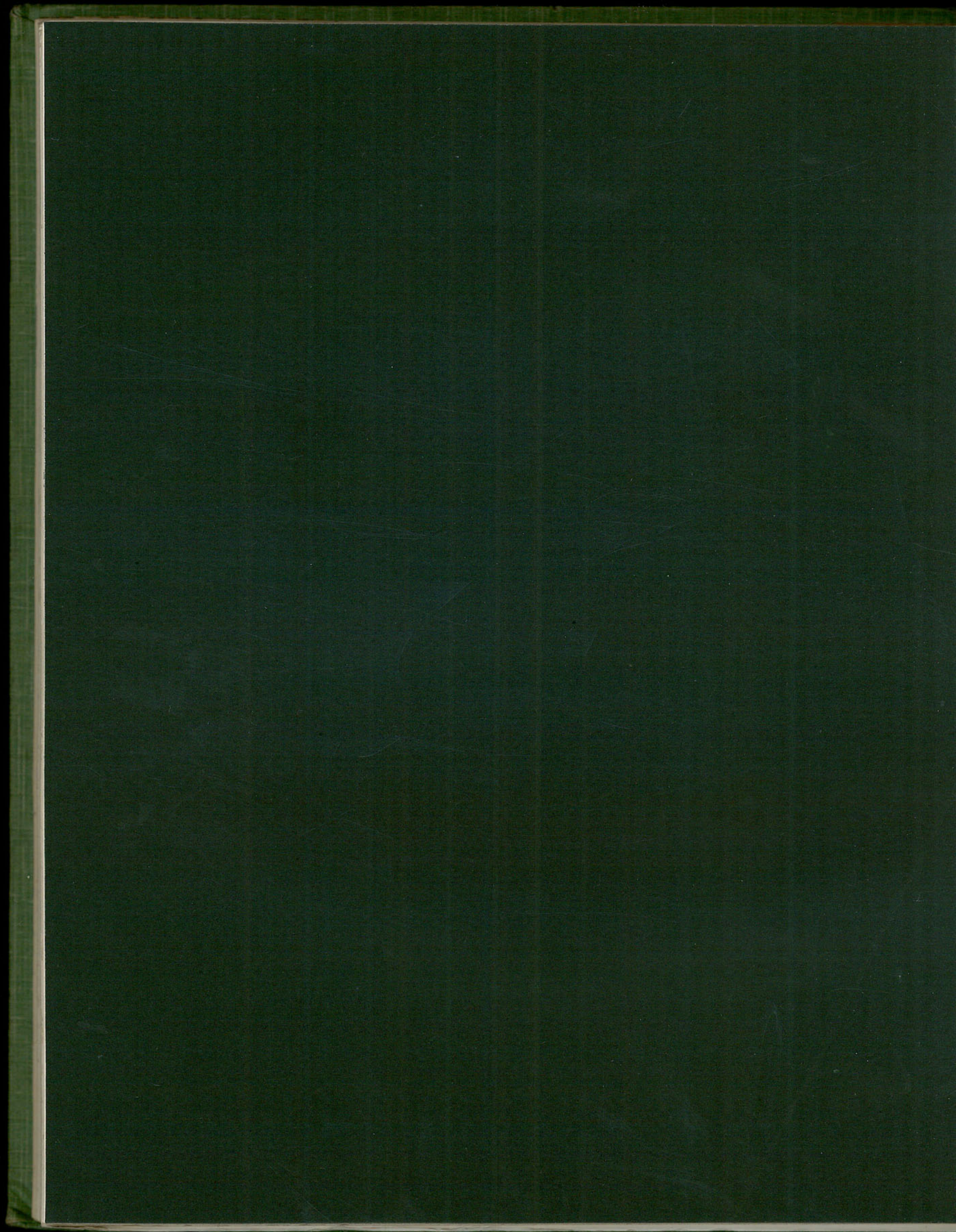
E. ILLÉS ALADÁR VIZFESTMÉNYE.

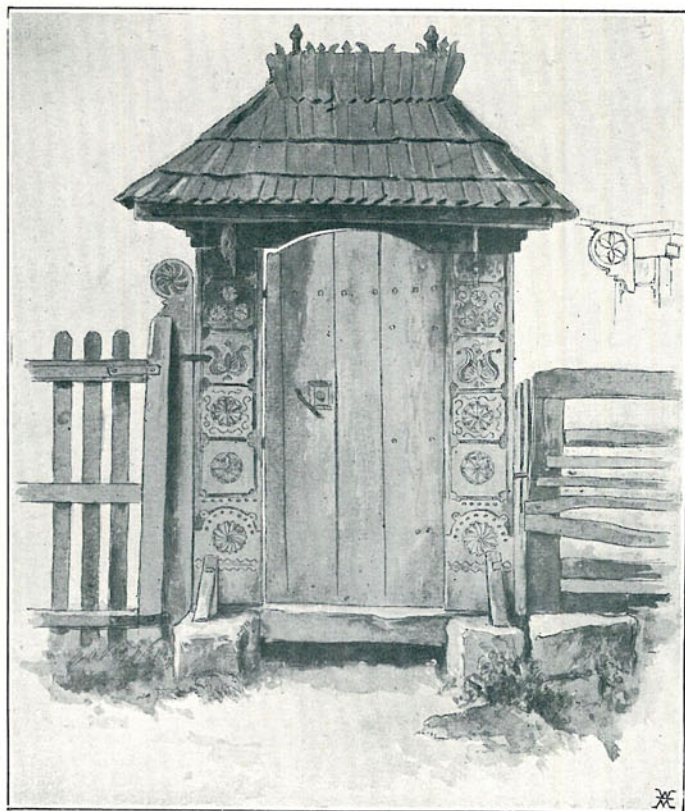
MAGYAR IPARMŰVÉS ZET.

VI. ÉVFOLYAM IV. MELLÉKLET.

NYÁRSZÓI SZOBA VARROTTAS ÁGYNEMŰVEL.

E. ILLES ALADÁR VIZESTMÉNYE.
A szűs Autótypli
Weinmann A. műintézetéből való.





KÖRÖSFŐI UTCAAJTÓ.

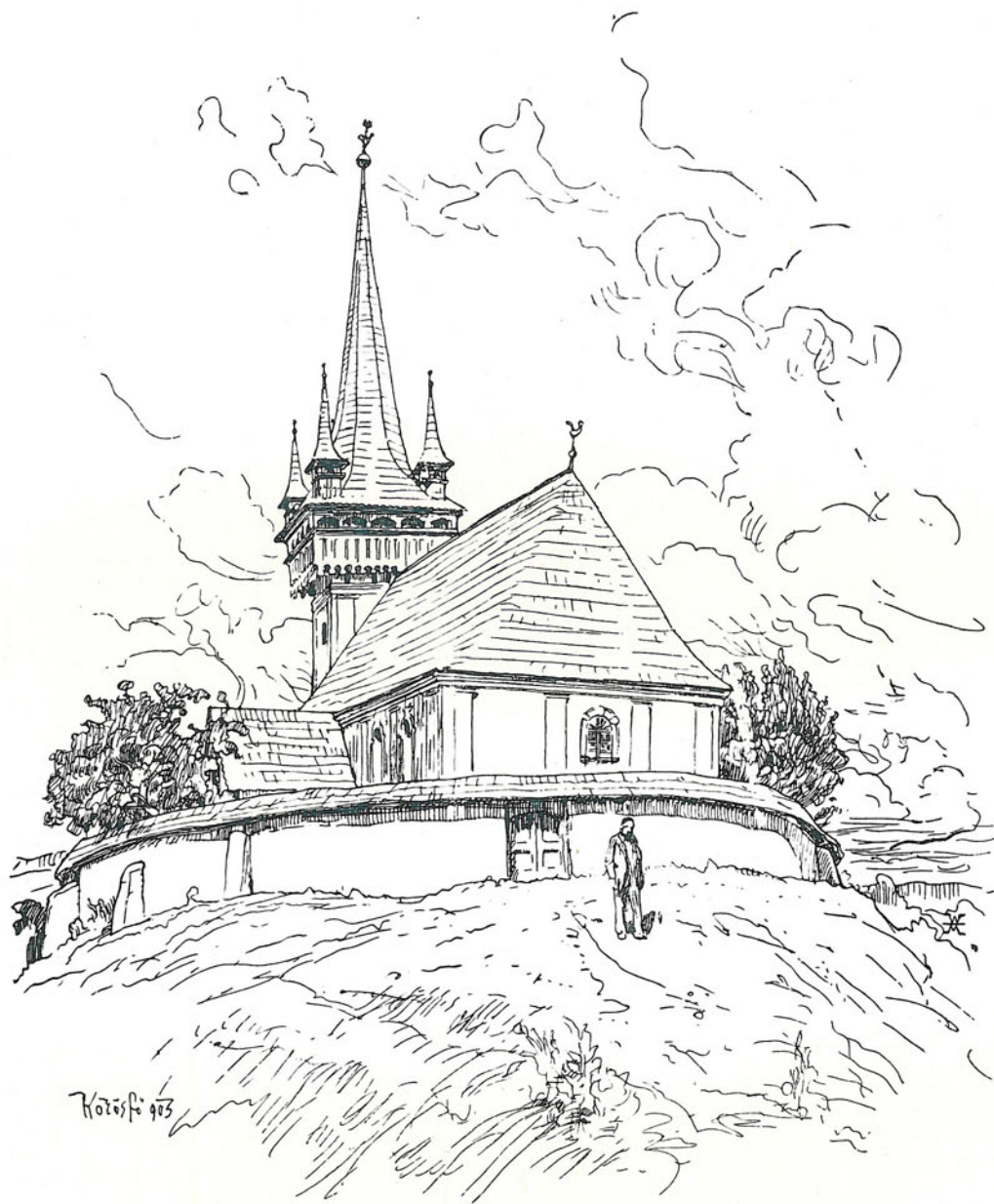
E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.



KALOTASZEGI SZOBA.

E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.





A KÖRÖSFŐI TEMPLOM.

KRIESCH ALADÁR RAJZA.



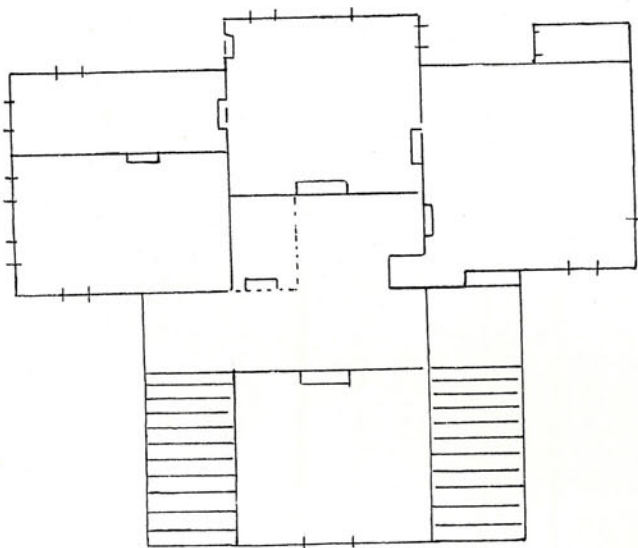
A KÖRÖSFŐI TEMPLOM CINTERMÉNEK BEJÁRATA.

KRIESCH ALADÁR RAJZA.

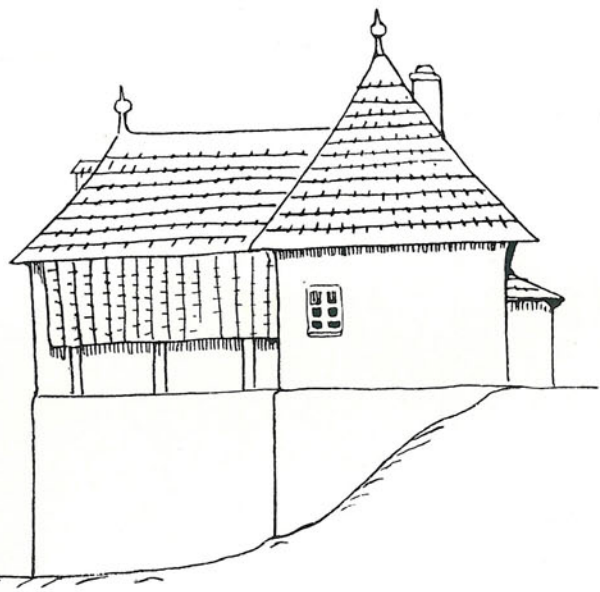


M. Gyeco Monostor

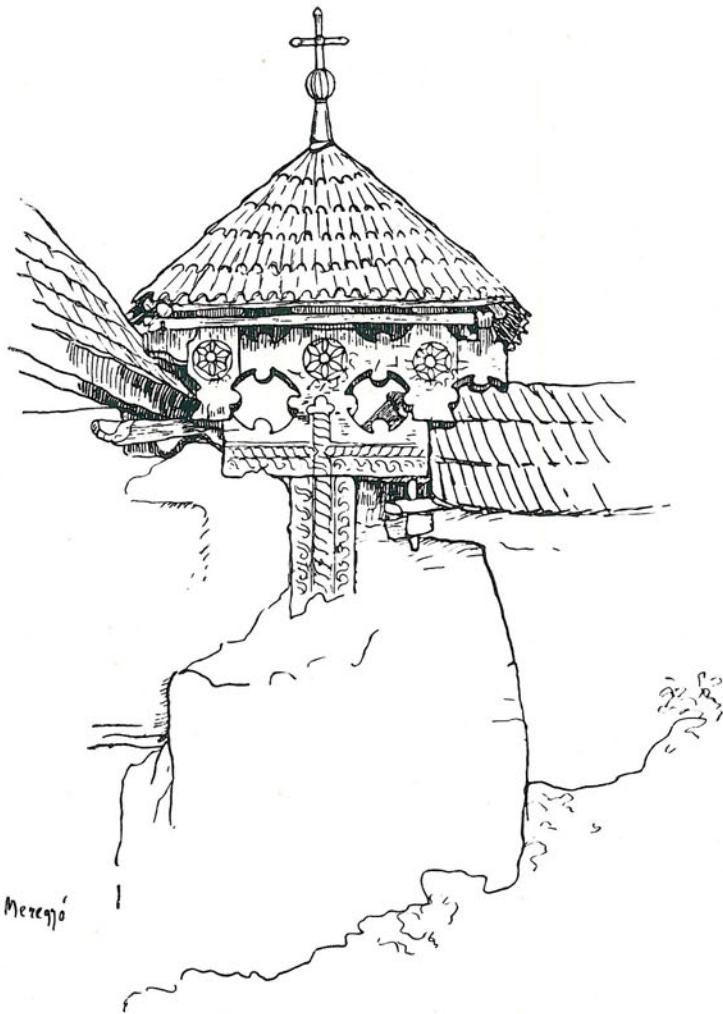
HORY FARKAS KÚRIÁJA
M.-GYERŐ-MONOSTORON.



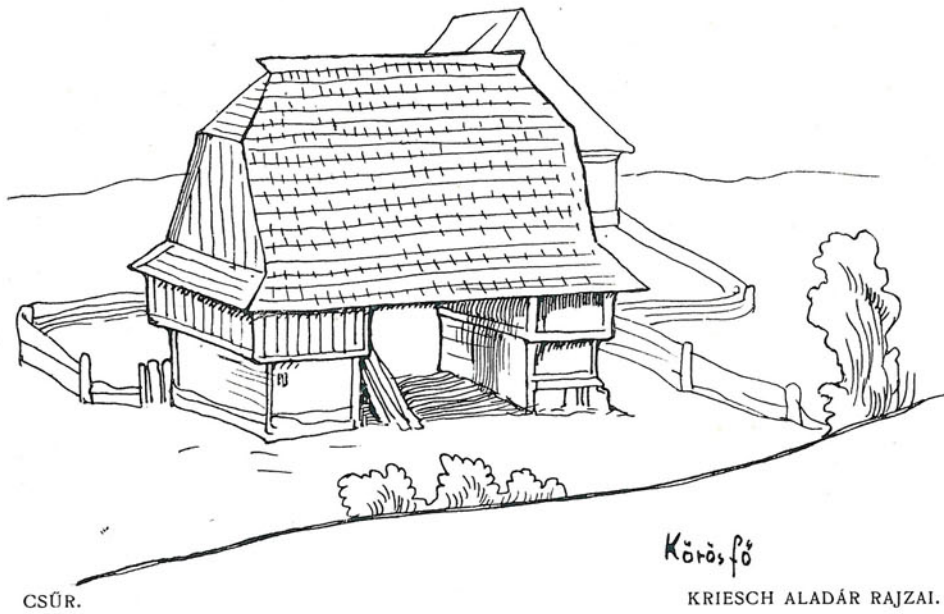
HORY FARKAS HÁZÁNAK ALAPRAJZA ÉS OLDALNÉZETE.



KRIESCH ALADÁR RAJZAI.



FARAGOTT FAKERESZT MEREGYÓN.



CSŰR.

KÖRÖS, FŐ
KRIESCH ALADÁR RAJZAI.



M.-GYERŐ-MONOSTORI UTCAAJTÓ.

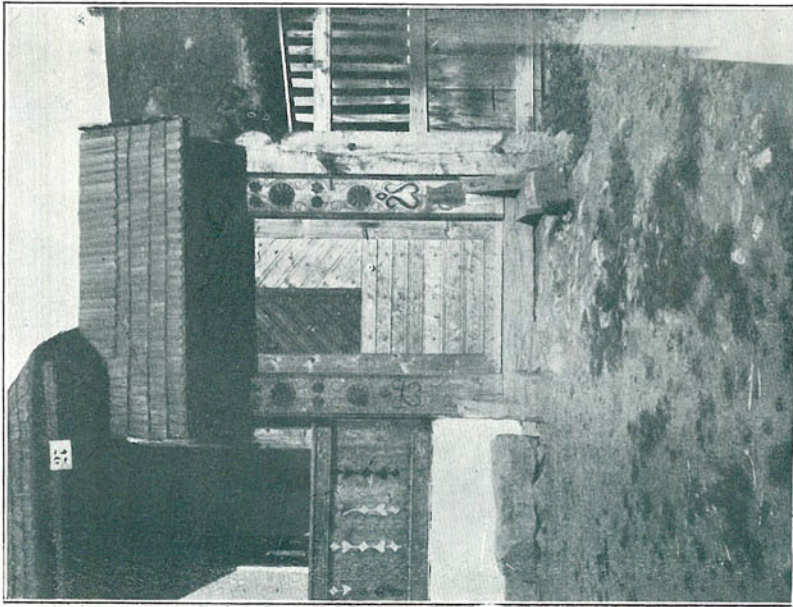
E. ILLÉS ALADÁR RAJZA.





UTCAAJTÓ KÖRÖSFÓN.

E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.

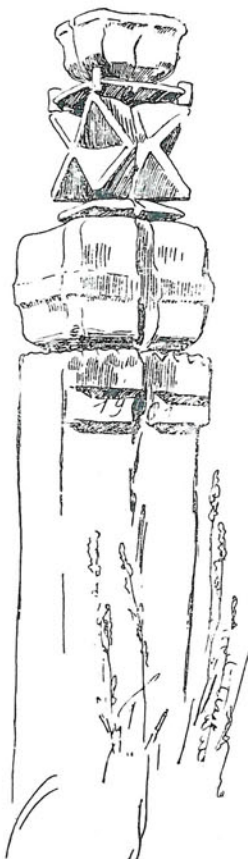
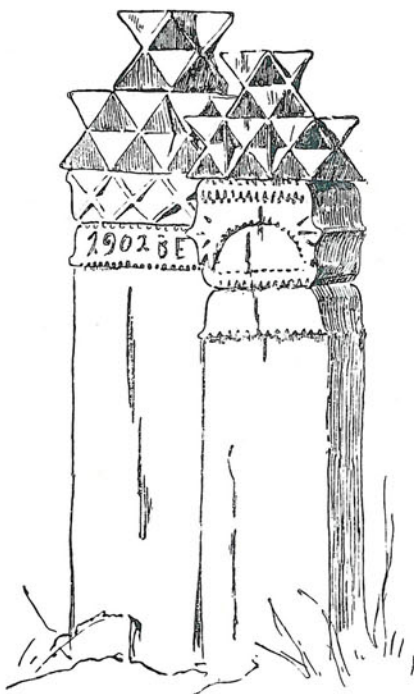
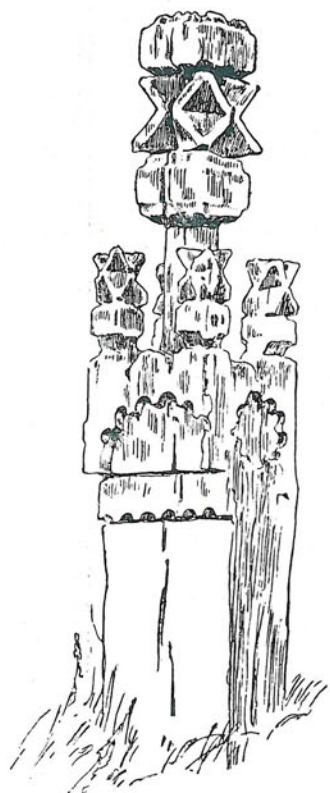


UTCAAJTÓ NYÁRSZÓN.



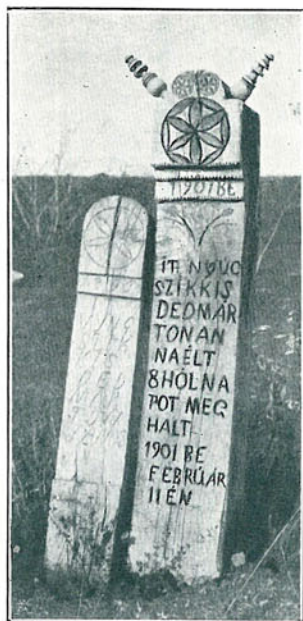
KALOTASZEGI UTCAAJTÓ.

NÉPRAJZI MÚZEUM FELVÉTELE.



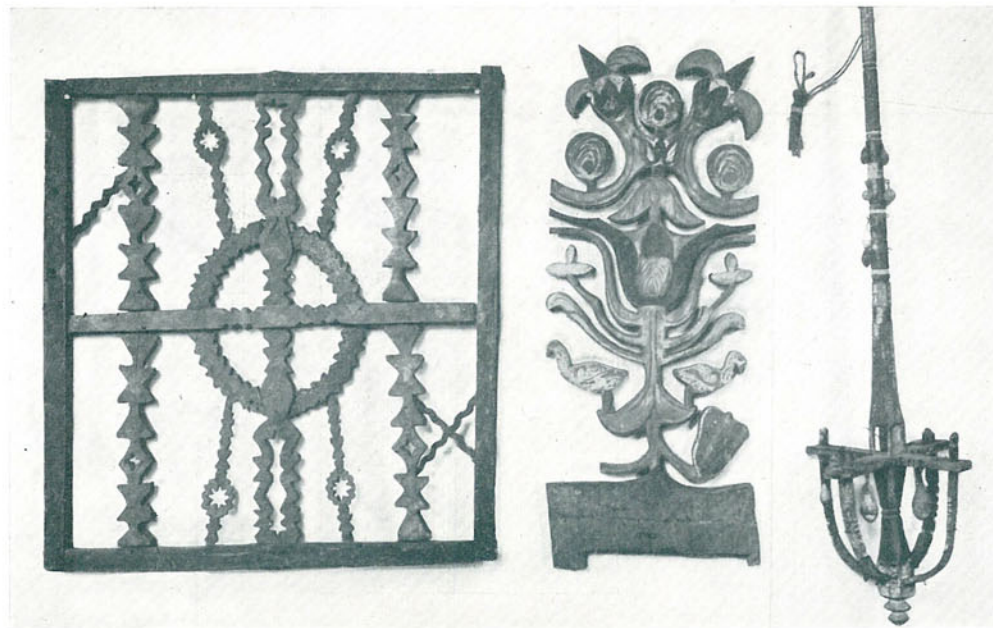
KÖRÖSFŐI ÉS VALKÓI FEJFÁK.

E. ILLÉS ALADÁR RAJZAI.



FARAGOTT FEJFÁK
ÉS SÍRKÖVEK
A KÖRÖSFŐI TEMETŐBEN.
K. LIPPICH ELEK
FÉNYKÉPEI NYOMÁN.

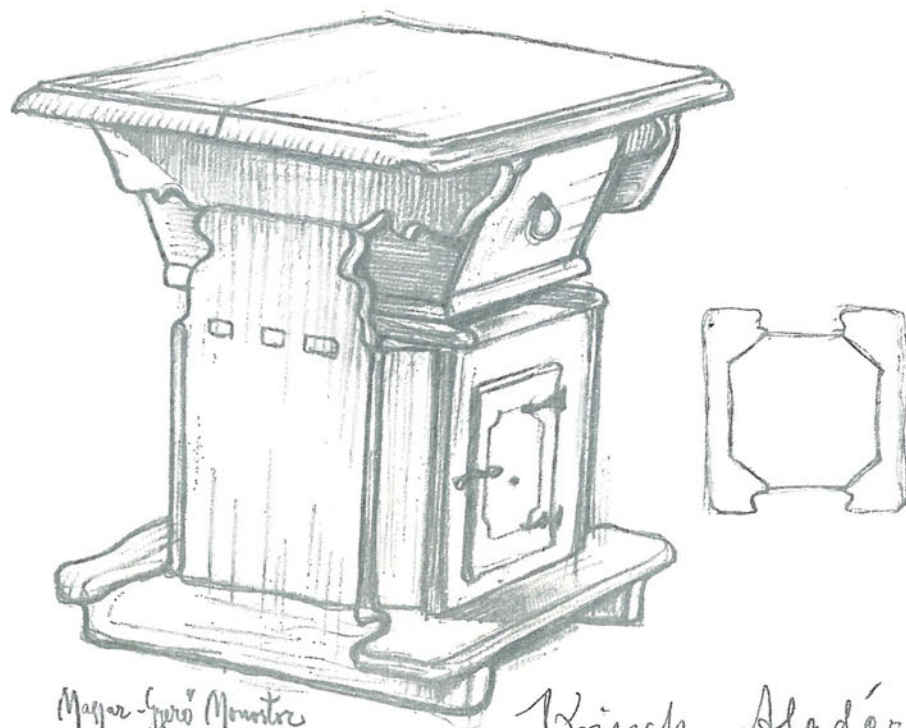




ABLAKRÁCS.

FARAGOTT DISZÍTÉS. FÜGGŐ GYERTYATARTÓ.

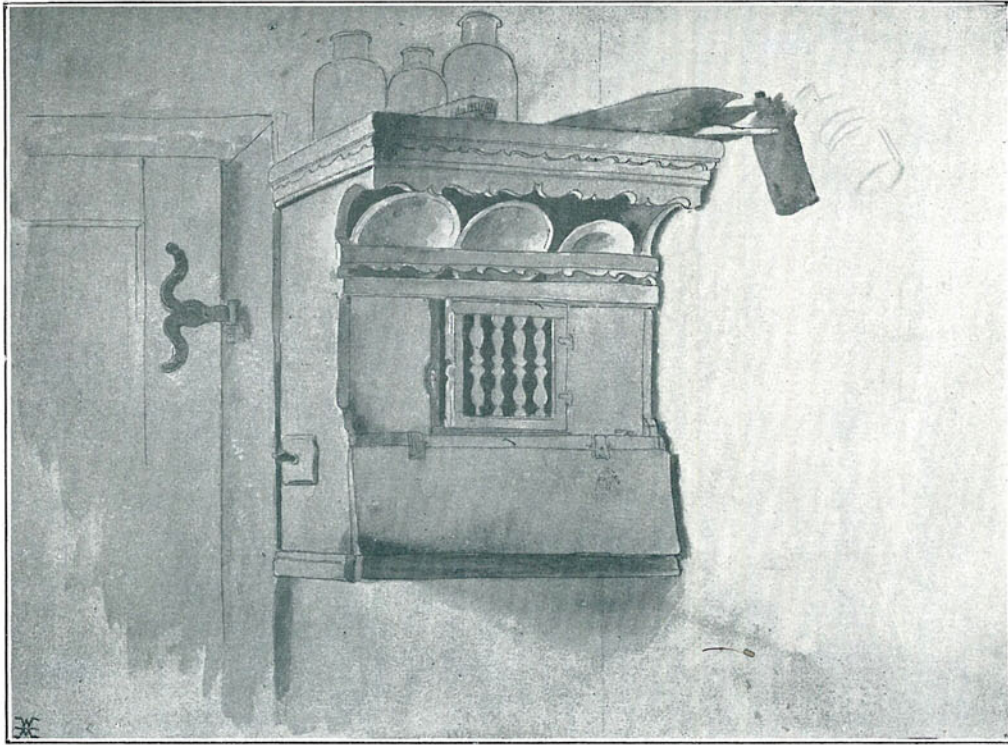
Néprajzi Múzeum.



Magyar Győr Múzeum

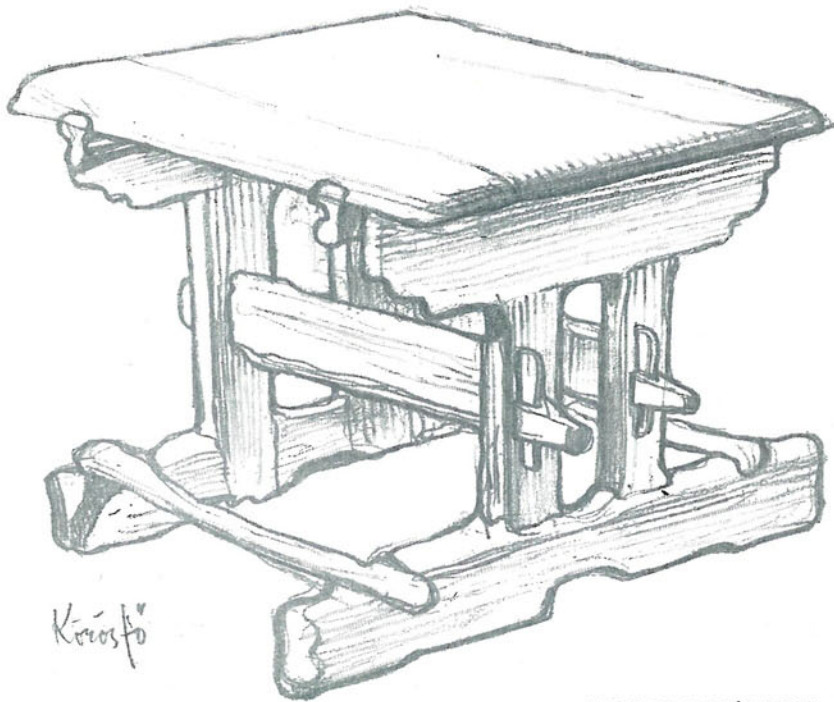
Kriesch Aladár

ASZTAL.



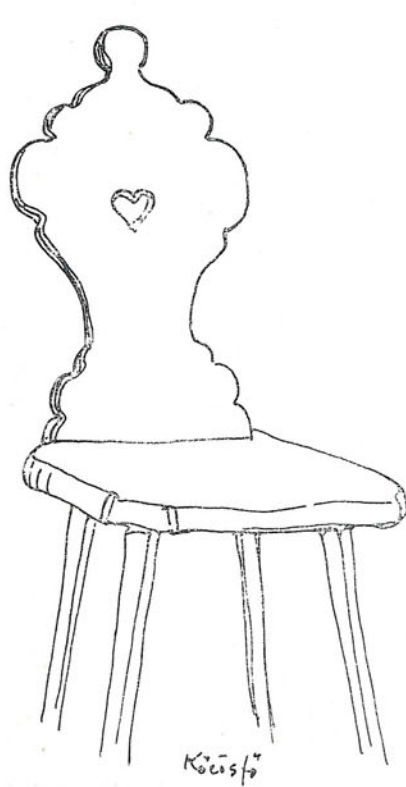
SZEGELLET TÉKA KÖRÖSFÖRÖL.

E ILLÉS ALADÁR RAJZA.



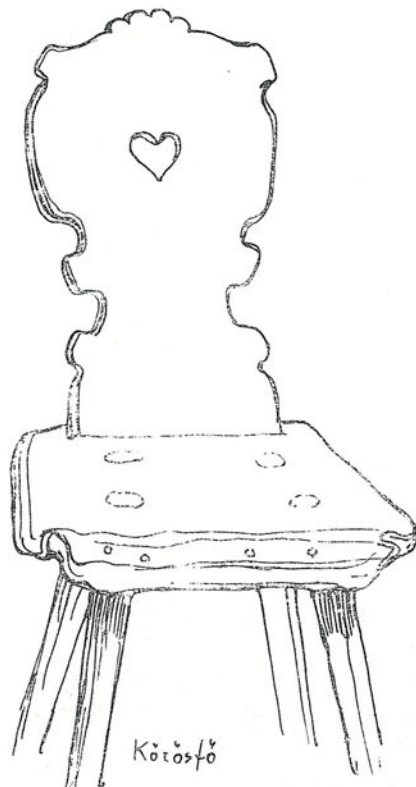
ASZTAL.

KRIESCH ALADÁR RAJZA.



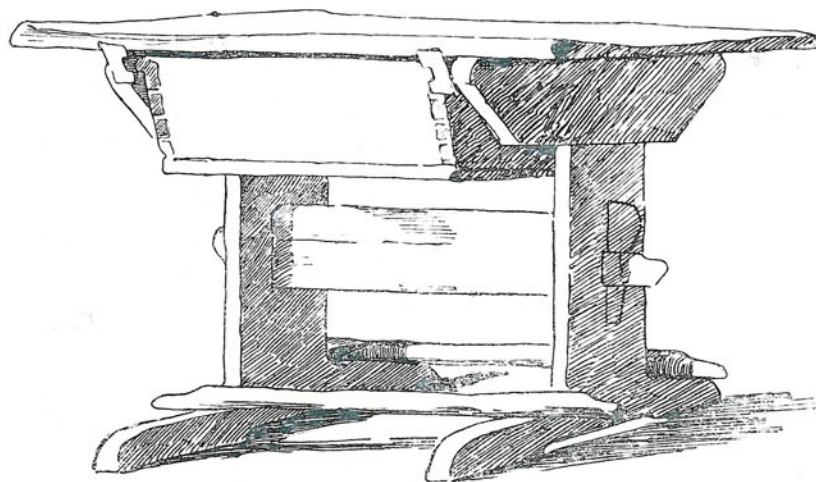
Köcsfő

SZÉKEK.



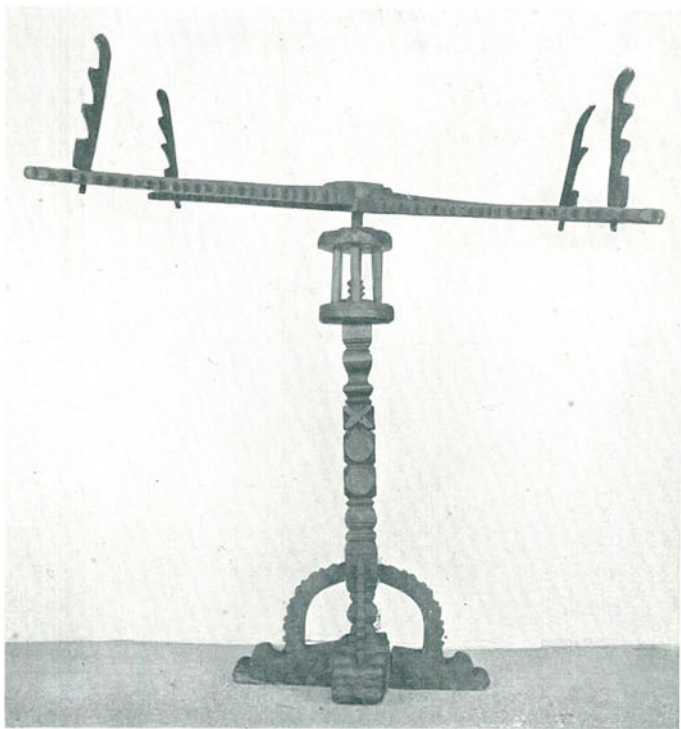
Köcsfő

KRIESCH ALADÁR RAJZAI.



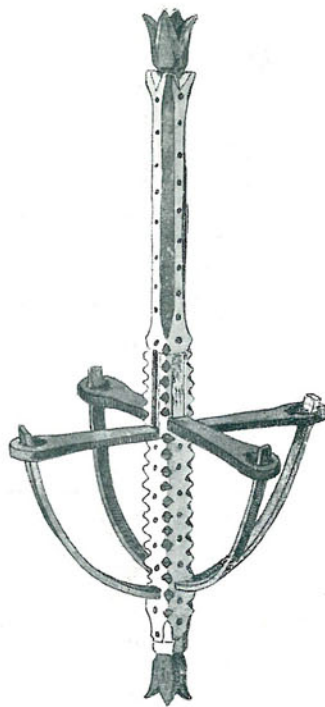
ASZTAL.

E. ILLÉS ALADÁR RAJZA.



MOTOLLA.

Néprajzi Múzeum.



FÜGGŐ GYERTYATARTÓ.
E. ILLÉS ALADÁR RAJZA.



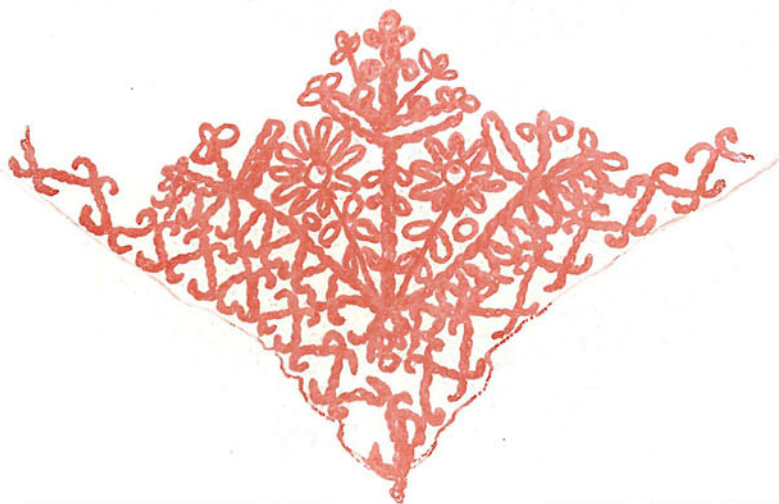
KIFESTETT BÖLCSŐ.

Néprajzi Múzeum.





„ÁGYFÜTŐL VALÓ”-K DISZÍTÉSEI.



MENYASSZONYI FÁTYOL SARKA.

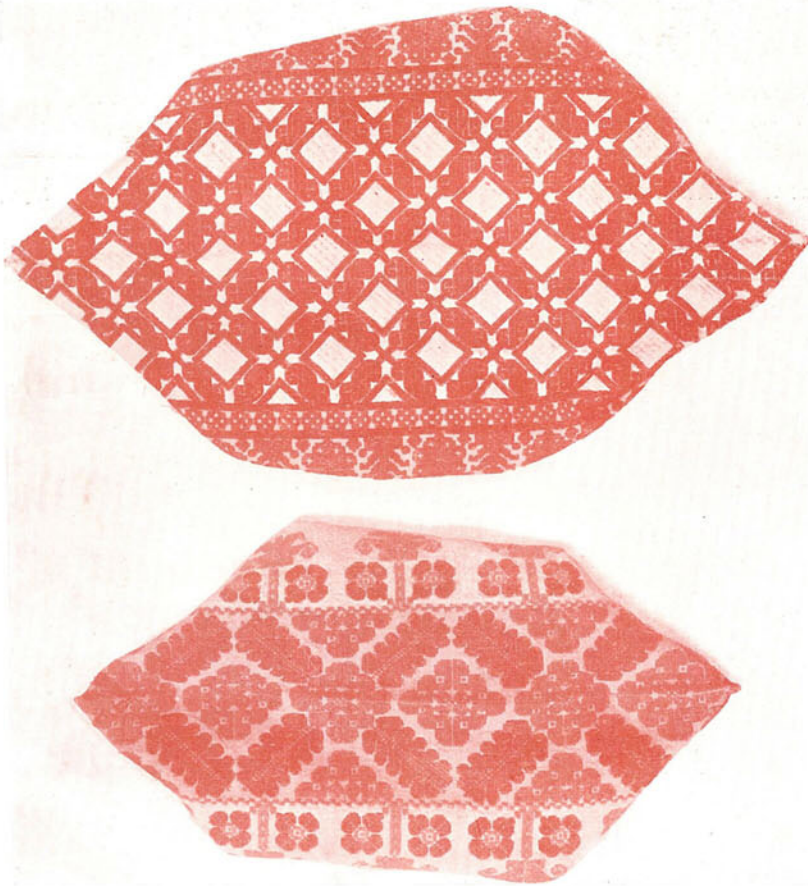
E. ILLÉS ALADÁR RAJZA.

ÍRÁS UTÁNI VARROTTASOK.



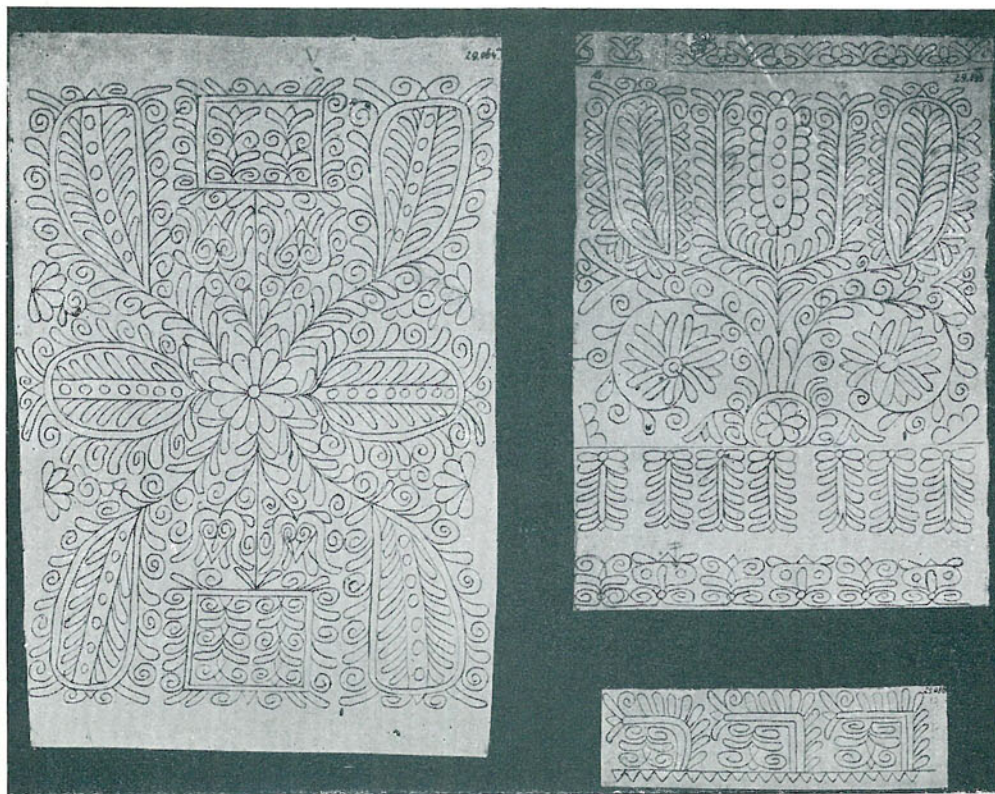
SZÁLÁN VARROTTAK.

VARROTTAS IRÁS UTÁN.



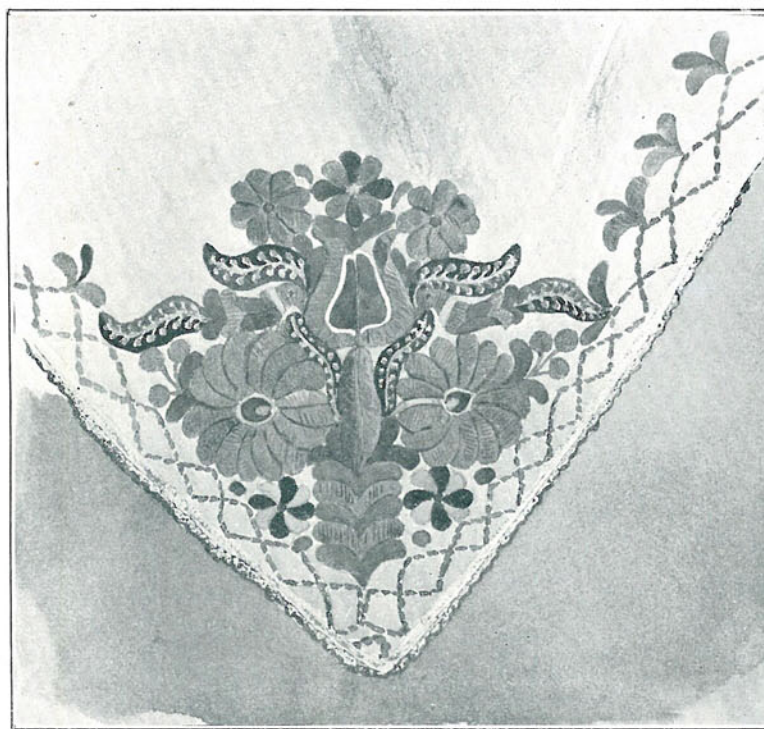
PÁRNAALJAK.
(SZÁLÁN VARROTTAK.)

Néprajzi Múzeum.



TOLLAL ÍRT VARROTTAS MINTA.

Néprajzi Múzeum.



MENYASSZONYI FÁTYOL SARKA.

E. ILLÉS ALADÁR FELVÉTELE.



KANCSÓK.

Néprajzi Múzeum.



VARROTTASOK. (SZÁLÁN VARROTT.)

Néprajzi Múzeum.



KÁLYHA CSEMPE.

Néprajzi Múzeum.



NŐI VISELET. (Hátulról.)

E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.

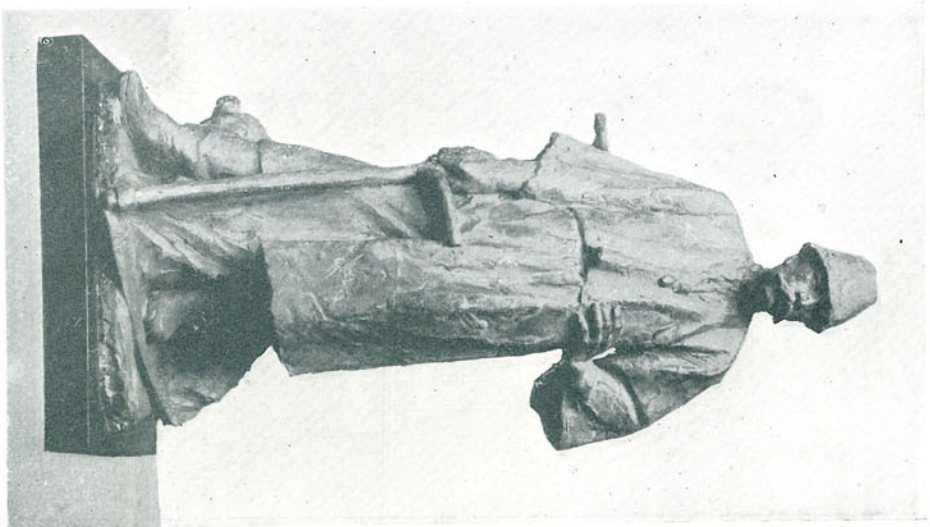


NŐI VISELET.

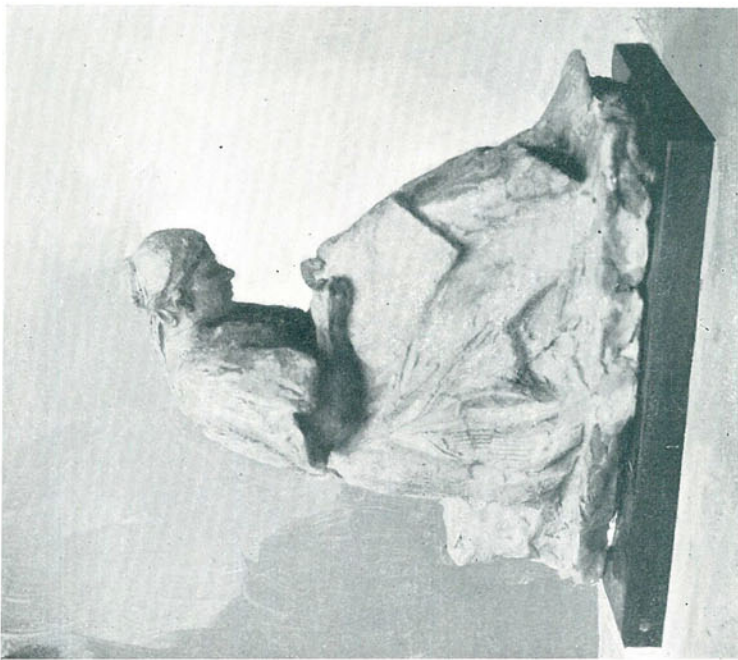
KRIESCH ALADÁR VIZFESTMÉNYE.



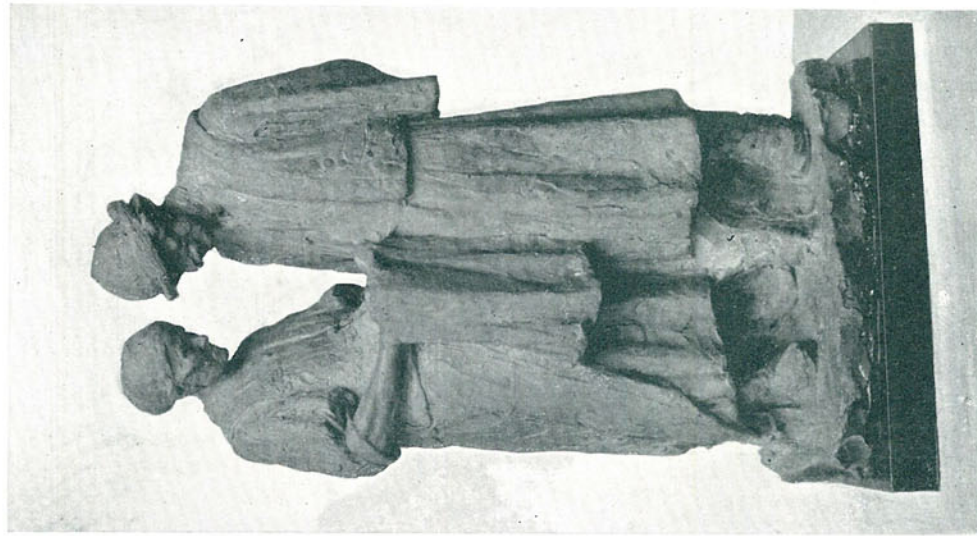
KALOTASZEGI TYPUSOK.



DAMKÓ JÓZSEF TERRAKOTTAI.



KALOTASZEGI TYPUSOK.



DAMKÓ JÓZSEF TERRAKOTTÁI.



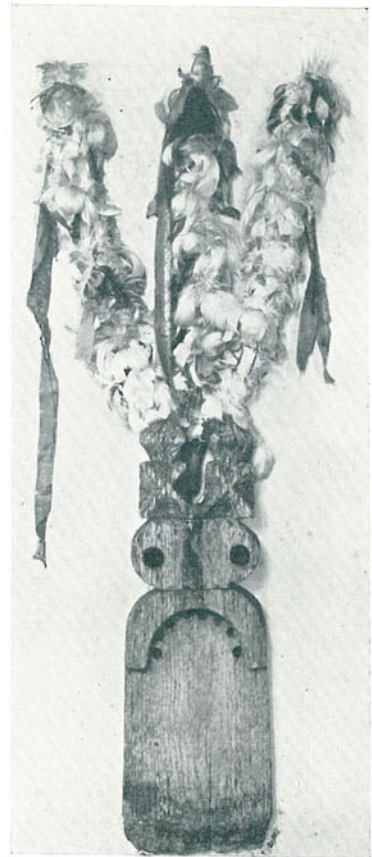
A VALKÓI TEMPLOM KÓRUSFELJÁRÓJÁNAK
FÁRA FESTETT OLDALAI.



E. ILLÉS ALADÁR RAJZA.



FESTETT PADDISZÍTÉS
AZ M.-GYERŐMONOSTORI TEMPLOMBÓL.
E. ILLÉS ALADÁR RAJZA.



GYERMEK-FEJFA.
NÉPRAJZI MÚZEUM FÖLVÉTELE.